

Pitäjä pitäjältä

PÄLKJÄRVI

oli pieni pitäjä

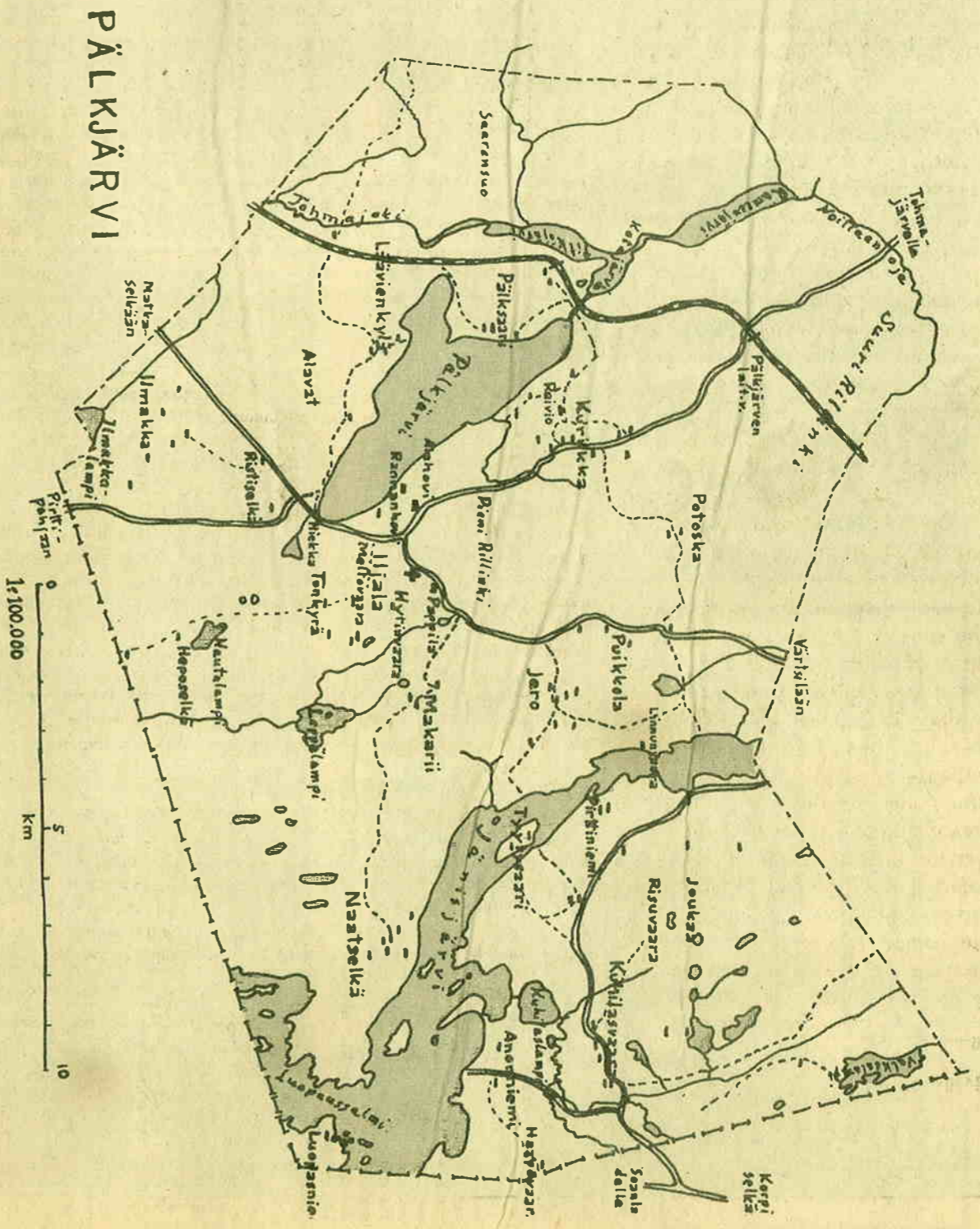
Laatokan-Karjalan luoteispuolella, nykyisen valtakunnan rajan tuntumassa. Sen alue on aikaisemmin ulottunut muinaisen tulivuoren purkauksessa syntyneen Jänisjärven pohjoisosan länsi- ja itäpuolelle. Se on lähes 400-vuotisen historianensa aikana saanut kestää monet rajan kirot. Valtakuntien raja on ollut milloin sen etelä- milloin pohjoispuolella.

Pälkjärven kunta rajoittui Värttilän kuntaan pohjoisessa, Soanlahden kuntaan koillisessa, Ruskealan kuntaan etelässä, Kiteen kuntaan lounaassa ja Tohmajärven kuntaan lännössä. Pälkjärven kunnan pintaa on aikaisemmin 263,10 km² viljeltyä maata oli 2.578 ha. Väkiluku oli korkeimmillaan v. 1925 vaiheilla n. 2.850 henkeä.

Vuoden 1936 alusta Pälkjärven kunnasta erotettiin Jänisjärven itäpuolinen osa ja liitettiin Värttilän kuntaan. Tämän liitosalueen menetyks vähensi kunnan aluetta noin kolmasosalla. Väkiluvussa se myöskin alheni yli 600 henkilön vuosiin. Edelleen väkiluku vuosi vuodelta väheni, joten se talvisodan alussa oli vajaa 2.000 henkeä.

oii Pälkjärven kunnassa: Jänisjärven pohjoisosa oli kunnan sisällä ennen itäisen alueen Värttilään liittämistä, edelleen Pälkjärvi, Rämeenjärvi, Kotajärvi ja Pitkjärvi, jotka olivat kunnan rajojen sisällä. Pitkjärven vesistö jatkui Tohmajoki etelään, samoin Pälkjärvenstä Kotajärveen lyhyt joki, molemmat olivat puuta-varan uitoille sopivia. Lisäksi kun-

nan alueella oli useita pikkulampia, suurimmat niistä Vaikkealampi, Kuhlasiampi, Leppälampi, Hautalampi ja laslampi, josta myöskin Kyyrönlimakkalampi, jota myöskin Kyyrönlammeksi nimitettiin. Limakkalammen toinen puoli oli Ruskealan kunnan puolella.

1:100,000
0 5 10 km

PÄLKJÄRVI

VEESTÖJÄ

LIKENNEVÄYLÄT

olivat Karjalan rata, joka jatkui kunnan länsiosan kautta Viipurista Nurmekseen ja edelleen, Pälkjärven kunnan alueella oli kaksi liikennepaikkaa, Pälksaaren ja Pälkjärven pysäkit. Maanteitä oli Tohmajärveltä Kurikan kylän, kirkonkylän ja limakan kautta Sortavalaan vievä maantie. Tästä tiestä erkani kirkonkylässä puikkolan kylän kautta Värttilään vievä maantie. Pälkjärven kaakkoispäässä seuruuilla Hiekassa erkani ns. vanhamaantie, joka vei Pirttipohjaan. Näillä maanteillä oli jokaiseen kylään kyläntiet. Ilmakan kylän halki rakennettiin västien ennen talvisotaa uusi kylätie, joka yhdisti Matkaselkään ja Pirttipohjaan vievät tiet.

PÄLKJÄRVEN MAISEMA

oli yleensä kumpuilevaa mäkimäis-määtä, ei mitään jyrkkiä vuoria. Maaperä oli enimmäkseen hiekkä, hiekkä- ja väkäsuvia lehtomaata. Mäkien väliset alavat olivat hyviä suoviljelys-alueita. Kunnan länsirajalla Saarensuo ja pöytärajalla Riilinki olivat suurimmat suoalueet, joissa kesäisin oli lakkamariaa.

VÄESTÖN ELINKEINOT

olivat maanviljelys ja karjanhoito kalastustakin harjoitettiin oman ta-

louden tarpeiden lisäksi myyntiäkin varten. Maanviljelystä ei liioin häi- tantu kuivuus, kun maaperä oli hiekkä, niin se pidi tui tuorentaan. Halla ei myöskään tehnyt tuhojaan, kun suurimmat suot olivat kauem- vana viljelysalueista. Karjanhoito oli Pälkjärvellä korkealle kehittyä. Oli- van Pälkjärvi v. 1935 karjanhoidossa kiivennyt ensimmäiselle tilalle koko pohjois-Karjalassa. Siitoseläimiksi oli myyry huomattavia määriä eri paik- kakkunnille, myöskin Venäjälle. Pe- runan viljelyksen Pälkjärven maa- olivat hyvin sopivat. Varsinkin Ma- kariin ja limakan kylästä vietiin pe- runaa Sortavalaan ja oli se siellä hyvässä maineessa.

VARSINAISTA TEOLLISUUTTA

Pälkjärvellä ei ollut. Oli kuitenkin osuusmeijeri ja siinä saha, jotka paikkakunnan tarpeet tyydyttivät. Työväestö kunnan pohjoispuolelta kävi töissä Värttilässä ja eteläpuo- lella Ruskealan marmorilouhoksella. Suurimpia laitoksia Pälkjärvellä oli Pälksaaren piirimeisurina.

KYLÄT

maarekisterin mukaan olivat: Anon- niemi, Iljala, Jero, Kuhlilasaara, Ku- rikka, Makari, Naatselkä, Potoska, Puikkola, Pälksaari ja Tyytysaari. Anonniemessä osia, Kuhlilasaara ja Tyytysaari joutuivat alueellitoksessa Värttilän kuntaan. Asutuksen sul- teen kylä oli enemmän, limakka ja

äävi. Iljala oli varsinaisen kirkon- kylä ja limakan useimmat talot kuu- luivat Iljalaan ja muutamat talot Pälksaareen, samoin Iljaviin talot osaksi Iljalaan ja osaksi Pälksaa- reen. Pälkjärvellä oli kansakouluja: Iljalan, limakan, Jero-Puikkolan, Ku- hilaasaaran, Kurikan, Makariin ja Ri- suvaaran kansakoulu. Kuhlilasaaran ja Risuvaaran koulut olivat Värttilän liitetyillä alueella.

TALVISODAN PÄÄTTYÄ,

kun kunnan väestö joutui evakko- tuelle, määräsi valittavalla kunnan hoitokunnan niissä oloissa hoita- maan kunnalle kuuluvia tehtäviä. Jatkosodan aikana, kun luovutettua aluetta vallattiin takaisin, asetettiin kuntaan sotilashallinnon alainen kun- nan esikunta, joka ohjasi kunnan uudelleen asutusta, apunaan kunnan hoitokunta. Tätä uutta asutusta ja jälleerakentamista ryhdyttiin innok- kaasti suorittamaan. Kun kunnan alue oli toistamiseen valloittajalle luovutettu, seurasi tästä, että kunta- oli virallisesti lakkautettava. Kun- nan hoitokunnan oli tehtävä kunnan loppuseivitys, arkisto järjestettävä ja toimitettava Maakunta-arkistoon. Kunnat lakkautettiin virallisesti 30. päivänä syyskuuta 1948. Silloin Pälkjärven kuntakin lakkasi ole- masta ja nimi jäi vain historian lehdistöön. — E. K.

Pälkjärven pitäjän seurassa loppu vihittiin 6. 7. 1969 seurassa 20-vuotis-juhlassa Joensuussa.

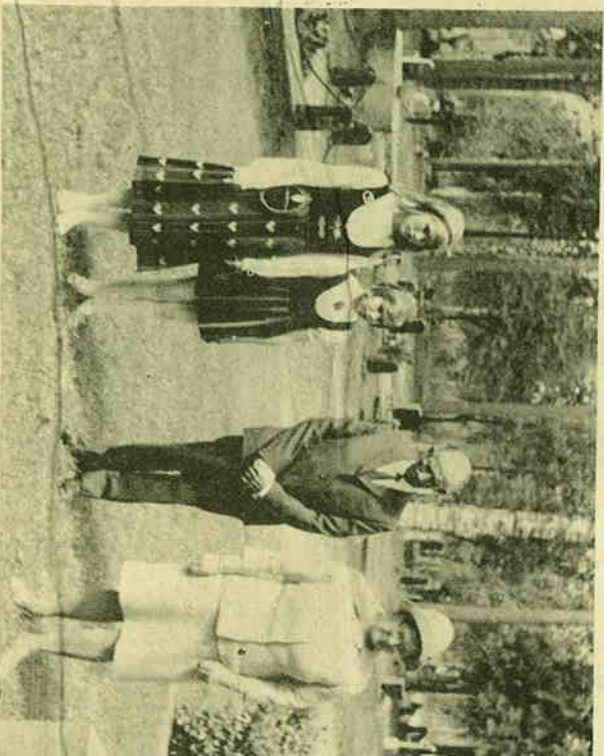

Pälkjärven pitäjäsuuralla oma lippu ja pitäjänhistoriakirja

— PÄLKJÄRVELÄISET evakuoivat v. 1918 sankaripatsaansa Tohmajärven kirkkopuistoon —

Karjalaisen siirtoväen saadessa uusia pysyviä asuinpaikkoja heräsi monen mielessä ajatus keskinäisestä yhteydenpidosta sekä taloudellisten kysymysten merkissä että ennenkaikkea henkisten arvojen säilyttämiseksi.

Pälkjärveläisetkin, jotka suurimmalta osalta ovat sijoittuneet Joensuun ympäristökuntaan, Karjalain Liiton kehoitusta noudattaen kokoontuivat Joensuussa huhtik. 30. p:nä 1949 Osuusliike Pohjois-Karjalan ravintolaan perustamaan omaa pitäjäsuuraa.

teyksien vuoksi järjestetty Joensuussa Karjalan talossa, useimpien heidänkin ensimmäisestä sunnuntaina. Juhlisiin on aina osallistunut »sain täydeltä» väkeä. Ohjelma on aina ollut arvokas juhlapuheinen ja karjalaisaisteine esityksineen.

Edellainatun ohella on pitäjäsuuran johtokunta saanut ponnistella Pälkjärvi-kirjan aikaansaamista. Jo v. 1930 panitiin hanke viereille ja valittiin työvaliokuntaan M. Kilpiranta, E. M. Eskelinen ja Eino Kortelainen. Myönten vaihdellen jälkeen saatiin teos painostavaksi v. 1963.

Kokouksen koollekutsujana oli ent. Pälkjärven kunnan hoitokunnan puheenjohtaja Eino Kortelainen, joka vuosikymmenien ajan ennen sotia kumallismietteenä Pälkjärveillä sekä soden aikana ja niiden jälkeen pälkjärveläisten asioiden hoitajana katsoi tehtäväkseen maahuton seuran aikaansaamisen. Yksimielisesti päätettiin perustaa Pälkjärven pitäjäsaura ja sille hyväksyttiin Karjalain Liiton mallisäännök. Kokopakka oli Pielisensuu, myönnettiin siksi tulli Joensuun kaupunki alueittokontrollahdella.

Seuran ensimmäiseen johtokuntaan kuuluiivat Eino Kortelainen Pyhäselästä, Toivo Pelkonen Enosta, Jalmarit Väisänen Liperistä, Antti Malinen Kihitelyvaarasta, Hugo Kosonen Tohmajärveltä, Hilja ja Pitkänen Tuupovaarasta, Martti Kilpiranta ja Irja Kivinen Pielisensuusta sekä Eino M. Eskelinen Kontiolahdella.

Seuran ensimmäisenä puheenjohtajana toimi trehtööri Martti Kilpiranta 5 vuotta, kunnes sairauts esti tehtävän hoitamisen. Sen jälkeen on koko ajan ollut puheenjohtajana maanvilji Eino Kortelainen, joka tarmokkaasti, vaivojaan säästämättä on uskollisesti hoitanut seuran asioita. Varapuheenjohtajana on koko ajan ollut maanv. Jalmarit Väisänen, sihteerinä op. Irja Kivinen 19 vuotta, maisteri Martti Mäihönen 2 vuotta, rahastonhoitajina taloudenhoitaja E. M. Eskelinen 15 vuotta sekä Martti Mäihönen edelleen.

Myönte jäseninä ovat kuuluneet johtokuntaan eri aikoina ensimmäisen johtokunnan lisäksi Kaino Kötönen, Martti Hämmäläinen, Niilo Immonen, Eino Nousiainen, Sulo Niskanen, Arvi Päivinen, Viljam Laasonen, Torsit Pelkonen sekä Arvi Auvinen.

Pälkjärven pitäjäsuuran johtokuntaa v. 1962-64: Martti Mäihönen, Jalmarit Väisänen, Niilo Immonen, Toivo Pelkonen, Eino Kortelainen, E. M. Eskelinen ja Irja Kivinen.

Pitäjäseuran edustajina puheenjohtaja Eino Kortelainen ja sihteeri Irja Kivinen kahden karjalaisuorten kanssa laskemassa seppeleitä 6. 7. 1969 Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä Joensuussa.

Moni viime soittavat tapasivat toisiaan ja kyse-tenkin aikana kaatunut on saanut lepöisjäänsä sen lähellä olevassa sankarihaudassa.

Kun Pälkjärven pitäjäsaura v. 1969 vietti 20-vuotisjuhlaansa, antoi tilaisuudelle lisää arvoikkautta seuran hankkima lippu, minkä on suunnitellut arkkitehti Martti Kilpiranta. Lippu vihki tarkoituksenaan tuomiorovasti Eino Sares, joka on aiemmin toiminnut Pälkjärven v.t. kirkkoherrana.

Valkka suurin osa pälkjärveläisistä on saanut uudet asuinpaikatansa Pohjois-Karjalassa ja hyvin sopuuntunut kanta-asukkaiden kanssa, on jokuvuotiset pitäjänjuhlat oleet sangen toivottuja tilaisuuksia, kun vain nuori polvi yhä runsaammin tulisi mukana ja jatkaisi seuran aloittamaa tehtävää.

20-VUOTISJUHLIA

Pälkjärven pitäjäsaura vietti toimintansa 20-vuotisjuhlaa 6. 7. -69 Joensuussa. Samassa tilaisuudessa vihittiin seuran oma lippu tarkoituksenaan.

Juhlaväki osallistui runsaasti kutsuun junnalampalvelukseen Pielisensuun kirkossa, missä saarnaasi tuomiorovasti Eino Sares. Hän toimi nuorena pastorina Pälkjärveillä ja pälkjärveläiset muistavat kiitollisina hänen työtään erikoisesti nuorten keskuudessa. Sää suosi juhlapäivää ja jo kirkonmällä, kuten ennen vanhaan.

Monilla paikkakunnilla esiintyy sanontoja, jotka ovat syntyneet määrättyssä tilanteessa tai jonkin henkilön lausumana. Niinpä alkoi nään Pälkjärveillä ja jopa naapuripihtissään puhuttiin "Könösen kyydistä". Mistä sanonta Könösen kyyti on saanut alkunsa, sitä monikan pitäjäläinen ei tiennyt, siksiä kerronkin tässä sen oikean alkuperän.

Pälkjärven Ristiselässä asui vaarakas maanviljelijä-laittamies Tahvo Könönen (1811-1889). Hänellä olivat kuulun hyvät hevoset ja sitä mukaa aloppelit. Kun hän lähti kirkkoon tai muuten kirkolle asti oimaa, hänellä oli tapana ottaa matkan varrelta kyytiin jalankulkijolta niin paljon kuin rekeen tai karrin mahtui.

Tästä kyydin saamista ihmiset rupesivat keskenään puhumaan "Könösen kyydistä" ja itse Könönenkin oli joskus letkittäjän sanonut, kun saati tumematon kulkija: "Oletkos saanut Könösen kyytiä, ellet, niin nyt sitä saat. Tule kyytiin".

Mutta valttevasti vuosikymmenien varrella oli käsitys Könösen kyydistä muuttunut, sillä sitä käytettiin pelotelluhteissa. Jos joku ei toveltu, niin häntä voititiin uhata: "Elet tottele, annan sinulle Könösen kyydin". Tätä oletelmusta lisäsi tietysti paikkakunnalla eläneen kivaasitontaisen Könösen esimerkki, sillä hän oli kivaasissaan antanut monelle ihmiselle äkkikyydin.

Mutta oikea "Könösen kyyti" oli laattamies Tahvo Könönen antama. - J u h o j u h o n p o i k a .

Kasvattajan rukous

(Pälkjärven kirkossa käydessä noin v. 1930)

Kuin pyhimmaeltaja käyn pihäköön lapsuuden.

Oi, suottaan, Herra mulle taas sen puriaan herkkyyden!

On totena nyt edessäni untami peltomaa.

Sois toivettensa kukkivan, ken sinne käydä saa!

Sen pellon poveen kätkenyt oot kallin arttehen.

Nyt sulia pygään hartaasti: mun suottaan löytdä seni!

Kain pehmein savi kädeesin on ihmistäni pien.

Suo taitoa, kun aneeen tään työvägädlleini vieni!

Oi onnea, työntiä, jos multa, savi saa Sun alkusuunnitelmiäs huikkankin heijstai!

A. K.

minnessä kuin myös sen ulkopuolella.

Juhliaan olivat lähettäneet tervehdyksiä Karjalan Liitto, Karjalaisseurojen Pohjois-Karjalan piiri, Liperin, Soanlahden, Joensuun seudun, Pyhäselän ja Ruuska-Karjalaisseurat sekä prof. E. M. Eskelinen, Borgström.

Juhla päättyi yhteisesti laulettuun Karjalaisen tuluum. — Seuran sihteeri.